

Presentation of auditors' social capital model with emphasis on five big personality traits

Khaled Yadegari^{1*} | Shahrzad Ahmadi² | Eisa Naser³

1. Corresponding Author, Department of Accounting, Khoramshahr International Branch, Islamic Azad University, Khoramshahr, Iran. Email: khaledyadegarii@yahoo.com

2. Department of Accounting, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran. Email: shahrzad.sh.90@gmail.com

3. Department of Accounting, Khoramshahr International Branch, Islamic Azad University, Khoramshahr, Iran. Email: isanaser1362@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article History:

Received July 08, 2023

Revised August 30, 2023

Accepted September 09, 2023

Published online 09 December 2023

Keywords:

Social Capital,

Auditors,

Big Five Personality Traits,

Grounded Theory.

ABSTRACT

The purpose of this research was to provide a model for auditors' social capital with emphasis on the five big personality factors. For this purpose, in 2023, using the snowball sampling approach, in-depth interviews were conducted with twelve expert faculty members and auditing institutions who were experts and experienced in the field of auditing. The research data was analyzed through the foundation data method, and the results of the coding showed that in the causal conditions, factors such as communication, individual development, organizational development, and intervening conditions include audit strategies, the structure of audit institutions, organizational culture; The ruling base includes the problems of auditors, the environment of auditing institutions, the social personality of auditors; Strategies are audit functions, behavioral functions, and at the end, the main result of this model was identified as individual positive consequences, positive consequences of the auditing organization. It means that auditors, as a social asset, consider themselves to be beneficial to society and the economy, preventing the wastage of resources and providing the interests of the general society as a duty, which has led to the positive consequences of individual auditors and institutions and increased the efficiency of auditors improving audit quality and advancing society's trust in auditors' reports.

Cite this article: Yadegari, K ; Ahmadi, Sh & Naser, E. (2024). Presentation of auditors' social capital model with emphasis on five big personality traits. *Social Capital Management*.10 (4), 353-368. Doi: <http://doi.org/10.22059/jscm.2023.361931.2428>

© Khaled Yadegari, Shahrzad Ahmadi, Eisa Naser. Publisher: University of Tehran Press.
DOI: <http://doi.org/10.22059/jscm.2023.361931.2428>

انتشارات دانشگاه تهران

مدیریت سرمایه اجتماعی

سایت نشریه: <https://jscm.ut.ac.ir/>

شاپا الکترونیکی: ۶۲۳۳-۲۴۲۳

ارائه مدل سرمایه اجتماعی حساب‌رسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی

خالد یادگاری^{۱*} | شهرزاد احمدی^۲ | عیسی ناصر^۳

۱. نویسنده مسئول، گروه حسابداری، واحد بین‌المللی خرمشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خرمشهر، ایران، رایانامه: khaledyadegarii@yahoo.com

۲. گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران، رایانامه: shahrzad.sh.90@gmail.com

۳. گروه حسابداری، واحد بین‌المللی خرمشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خرمشهر، ایران، رایانامه: isanaser1362@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ‌های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۶/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۹/۱۸

کلیدواژه:

پنج عامل بزرگ شخصیتی،

حساب‌رسان،

سرمایه اجتماعی،

نظریه داده‌بنیاد.

هدف از این پژوهش ارائه مدلی برای سرمایه اجتماعی حساب‌رسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی بود. بدین منظور در سال ۱۴۰۲ با استفاده از رویکرد نمونه‌گیری گلوله برفی با دوازده نفر از اعضای هیئت‌علمی متخصص و مؤسسات حسابرسی که در زمینه حسابرسی صاحب‌نظر و دارای تجربه بودند مصاحبه‌های عمیق صورت گرفت. داده‌های پژوهش از طریق روش داده‌بنیاد تجزیه و تحلیل شد و نتایج حاصل از کدگذاری‌ها نشان داد در شرایط علی عواملی چون ارتباطات، توسعه فردی، توسعه سازمانی، و شرایط مداخله‌گر شامل استراتژی‌های حسابرسی، ساختار مؤسسات حسابرسی، فرهنگ سازمانی؛ بستر حاکم شامل مشکلات حساب‌رسان، جو محیطی مؤسسات حسابرسی، شخصیت اجتماعی حساب‌رسان؛ راهبردها نیز عملکردهای حسابرسیو عملکردهای رفتاری هستند و در انتها پیامد اصلی این مدل شامل پیامدهای مثبت فردی و پیامدهای مثبت سازمان حسابرسی است؛ بدین معنا که حساب‌رسان به مثابه یک سرمایه اجتماعی خود را موظف به سودمند بودن برای اجتماع و اقتصاد، عامل جلوگیری از اتلاف منابع، و تأمین‌کننده منافع عموم جامعه می‌دانند که این امر مقدمه‌ای در جهت پیامدهای مثبت فردی حساب‌رسان و مؤسسات است و باعث افزایش کارایی حساب‌رسان، بهبود کیفیت حسابرسی، و افزایش اعتماد جامعه به گزارش حساب‌رسان می‌شود.

استناد: یادگاری، خالد؛ احمدی، شهرزاد و ناصر، عیسی (۱۴۰۲). ارائه مدل سرمایه اجتماعی حساب‌رسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۱۰ (۴) ۳۶۸-۳۵۳. DOI: <http://doi.org/10.22059/jscm.2023.361931.2428>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

© خالد یادگاری، شهرزاد احمدی، عیسی ناصر.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jscm.2023.361931.2428>

مقدمه

روند حسابرسی و ارائه اظهارنظر در حقیقت یک مسئولیت اجتماعی است که بر عهده حسابرسان گذاشته شده است. در این زمینه، وظیفه حسابرسان در سرمایه اجتماعی، شفاف کردن اطلاعات و اطمینان بخشیدن به عموم ذی‌نفعان در به‌کارگیری اطلاعات حسابداری تعهدی است، که در این خصوص نقش خطیری را سهمیم هستند (Chen et al., 2016). این تعهد و وظیفه حسابرسان در قبال جامعه آنان را مجاب می‌کند نقش مسئولیت اجتماعی خویش را به‌درستی ایفا کنند (Ali et al., 2021). حسابرسان وظیفه دارند هم‌سو با منافع عموم جامعه و ذی‌نفعان عمل کنند. زیرا بهبود منافع جامعه یکی از اهداف سرمایه اجتماعی است و هر چه سرمایه اجتماعی حسابرسان بالاتر باشد این مسئولیت اجتماعی بر رفتار حسابرس نمایان‌تر می‌شود که در نهایت این موضوع باعث افزایش اعتمادبخشی به صورت‌های مالی از سمت حسابرس می‌شود (Calcagnini et al., 2019).

در پژوهش‌های نوین، سرمایه اجتماعی تحت عنوان یک راه‌حل کلی و تحولات گسترده برای مشکلات ایجادشده در اعتماد، اتحاد، سرمایه‌های فیزیکی، فکری، و مهارتی (Jha & Chen, 2015) و از بعد رفتاری در مهار رفتارهای فرصت‌طلبانه (Chen et al., 2016) و از بعد شخصیتی در حل اختلالات شخصیتی (Blay et al., 2017) و از بعد قوانین در پایبندی به اصول و مقررات (Deller et al., 2018) شناخته شده است. سرمایه اجتماعی به معنای مجموعه‌ای از خصیصه‌های محیطی و روابط اجتماعی تعریف شده است که می‌تواند، با افزایش و تسهیل اطمینان دوجانبه، همکاری و هماهنگی بین کارکنان به وجود آورد که موجب دستیابی به مقاصد و منافع مشترک در سازمان یا مؤسسات شود (Pevzner et al., 2015). از آنجا که حسابرسی و وظایف حسابرسان در مؤسسات حسابرسی اهمیت دادن و اعتباردهی به صورت‌های مالی است که به‌شدت بر مسئولیت‌های اجتماعی استوار است، وجود سرمایه اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در تعهد حسابرسان ایفا کند (Bagus et al., 2018).

از سوی دیگر پژوهشگران دریافته‌اند شخصیت یکی از شاخص‌های تأثیرگذار بر ارتقای سرمایه اجتماعی است (Gold et al., 2020). شکی نیست که حسابرسان نیز در اظهارنظر حسابرسی خود از باورها و نظرات و اهداف و عقاید درونی خود رها نیستند. از این جهت ویژگی‌های شخصیتی حسابرسان می‌تواند نقش مهمی در سرمایه اجتماعی آنان داشته باشد. هرچند قسمتی از خصوصیات شخصیتی ارثی هستند، بیشتر افراد می‌توانند خصوصیات شخصیتی را در خود ارتقا دهند که در این پژوهش به پنج عامل بزرگ شخصیتی در ارتباط با سرمایه اجتماعی حسابرسان پرداخته می‌شود.

پنج عامل بزرگ شخصیتی عبارت‌اند از: روان‌رنجورخویی^۱، برون‌گرایی^۲، تجربه‌پذیری^۳، همسازي^۴، و وظیفه‌شناسی^۵ (McCrae & Costa, 2004). نتایج حاکی از این است که بین ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد حسابرسان رابطه معناداری وجود دارد (Reckers et al., 2016) و همچنین رابطه بین رعایت آیین رفتار حرفه‌ای حسابرسان و شخصیت آنان معنادار است (Garrigan et al., 2018) و از سمتی بین پنج عامل بزرگ شخصیتی و افشاگری تقلب‌های مالی رابطه معنادار وجود دارد (Adekoya et al., 2020).

اگرچه تحقیقات گذشته نشان داده‌اند شخصیت حسابرسان تأثیر بسزایی بر اظهارنظر صورت‌های مالی دارد، از آنجا که حسابرسان مسئولیت اجتماعی را هم به دوش می‌کشند، هیچ‌یک از مطالعات گذشته به بررسی مسئولیت اجتماعی حسابرسان و پنج عامل بزرگ شخصیتی نپرداخته است. از این جهت، این خلأ پژوهشی در مطالعات احساس شد و نویسندگان را مجاب کرد درباره این موضوع با استفاده از روش نظریه داده‌بنیاد تحقیق کنند. مطالعه حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که چه مدلی را برای سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی می‌توان ارائه کرد؟

1. neuroticism
2. extraversion
3. openness to experience
4. agreeableness
5. conscientiousness

از این جهت انتظار بر این است که نتایج این پژوهش بتواند دستاوردهای علمی بدین شرح داشته باشد: اول آنکه نتایج این مطالعه می‌تواند موجب توسعه مبانی نظری پژوهش‌های گذشته در ارتباط با سرمایه اجتماعی حسابرسی شود. دوم آنکه شواهد پژوهش نشان خواهد داد پنج عامل بزرگ شخصیتی چگونه در سرمایه اجتماعی حساب‌برسان عامل تأثیرگذاری خواهد بود. سوم آنکه مطالبی که به هنجارهای اجتماعی حساب‌برسان مرتبط است را به علاقه‌مندان ارائه می‌کند. و در انتها مطالعه حاضر ایده‌های جدید و مفید برای پژوهش‌های آتی در حوزه حسابرسی پیشنهاد می‌کند. در ادامه مبانی نظری و سپس پیشینه تجربی و به دنبال آن روش کار و جامعه و نمونه آماری و یافته‌ها و در انتها نتیجه بیان خواهد شد.

پیشینه نظری

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی یک نظریه نوظهور است که از اوایل سال ۱۹۷۰ در علوم اجتماعی مورد توجه قرار گرفت و این دیدگاه گسترده را معرفی کرد که روابط اجتماعی حامل منابعی هستند که به اشخاص برای اعمال اثربخش کمک می‌کنند (Jha & Chen, 2015). دیدگاه‌های ارائه‌شده طی چند سال اخیر درباره تعاریف سرمایه اجتماعی از طیفی بسیار گسترده برخوردار بوده است. لینس^۱ و همکارانش (۲۰۱۷) سرمایه اجتماعی را به صورت خصوصیات سازمان‌های اجتماعی مانند اعتماد تعریف کردند. بلای^۲ و همکارانش (۲۰۱۷) سرمایه اجتماعی را نیرویی از هنجارهای رفتاری در نظر گرفتند. سویدی^۳ و فرزادمند (۲۰۲۰) سرمایه اجتماعی را سیستمی از روابط اجتماعی تعریف کردند. چوایی^۴ و همکارانش (۲۰۲۰) سرمایه ساختاری را فرایندی از اتصال‌ها بین افراد تعریف کردند. سنجر^۵ و همکارانش (۲۰۲۱) بر آن‌اند که سرمایه با روابط یا تعامل‌های فیزیکی بین افراد در یک نظام اجتماعی ایجاد می‌شود. زانگ^۶ و همکارانش (۲۰۱۹) اعلام کردند سرمایه اجتماعی بیانگر مقاصد مشترک میان اعضای یک نظام اجتماعی است. تاریقی^۷ و همکارانش (۲۰۲۲) نشان دادند سرمایه اجتماعی تا چه میزان به نقش وظایف اعضای یک سازمان کمک می‌کند.

در سال‌های اخیر توجه برخی از پژوهش‌های حسابرسی نیز به تئوری نوظهور سرمایه اجتماعی جلب شده است که در این زمینه مطالعات چائو^۸ و همکارانش (۲۰۱۸) نشان داد در مؤسسات خدمات حسابرسی اشخاص شاغل در مؤسسات سرمایه اجتماعی سازمان را شکل می‌دهند. همچنین اگ^۹ و همکارانش (۲۰۲۰) بر آن‌اند که حساب‌برسان برای همدلی و هم‌افزایی در حرفه نیازمند سرمایه اجتماعی هستند. بیانچی^{۱۰} و همکارانش (۲۰۲۰) اعلام کردند سرمایه اجتماعی در حساب‌برسان یک نوع دارایی است که در شکل ایجاد تعهد و اعتماد در صاحب‌کاران و اعضای مؤسسه به وجود می‌آید و نه فقط در اشتراک‌گذاری دانش دارای نقشی کلیدی است بلکه به علت دشواری از تقلید باعث مزیت رقابتی در بازار خدمات حسابرسی می‌شود. ایشان استدلال می‌کنند: الف) سرمایه اجتماعی به علت افزایش صلاحیت شغلی موجب افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود؛ ب) با افزایش روابط حساب‌برسان با صاحب‌کاران منجر به ارتقای تخصص و مزیت رقابتی حساب‌برسان می‌شود؛ و ج) سرمایه اجتماعی ادراک حساب‌برسان را افزایش می‌دهد و بدین جهت عایدی اقتصادی بیشتری را برای مؤسسه به ارمغان می‌آورد. پیتمن^{۱۱} و همکارانش (۲۰۱۹) سرمایه اجتماعی را توانایی دسترسی اشخاص به منافع به واسطه روابط تعریف کردند و دریافتند که حساب‌برسان با سرمایه اجتماعی بیشتر الف) کیفیت حسابرسی بالاتری دارند، ب) حق الزحمه‌های بیشتری به دست می‌آورند، ج) تعهد به حرفه و رضایت شغلی بالاتری دارند.

1. Lins

2. Blay

3. Subedi

4. Chouaibi

5. Sanchez

6. Zhang

7. Tarighi

8. Chu

9. Ege

10. Beyanchi

11. Pittman

پنج عامل بزرگ شخصیت

شخصیت به معنای مجموعه‌ای از گرایش‌ها و خصیصه‌هایی است که شباهت‌ها و افتراق‌های رفتاری افراد را تعیین می‌کند (Chong, 2015). هاتمن^۱ و سریرجس (۲۰۱۵) هم بر آن‌اند که صفات شخصیتی انگیزه‌ها و رفتارهای فرد را رقم می‌زنند و این فرضی منطقی است که صفات شخصیتی اصول تفاوت‌های فردی در سوگیری اهداف و انگیزه است. مطالعات فراوانی در مورد رابطه شخصیت انجام گرفته است. اما یکی از نظریه‌های مهم در رابطه با شخصیت که بسیار جامع و فراگیر است و کمتر به آن توجه شده است مدل پنج عامل بزرگ مک‌کری^۲ و کاستا (۲۰۰۴) است که می‌تواند معرف جنبه‌های مهم و کلی شخصیت باشد. در جدول ۱ ابعاد بزرگ شخصیت از دیدگاه مک‌کری و کاستا به همراه تعاریف آن‌ها شرح داده شده است.

جدول ۱. ابعاد پنج‌گانه شخصیت از دیدگاه مک‌کری و کاستا (۲۰۰۴)

ابعاد شخصیتی	تعریف
روان‌رنجورخویی	وجود روان‌رنجورخویی مانع سازگاری افراد می‌شود. افرادی که روان‌رنجورخویی پایینی دارند دارای ثبات عاطفی و معمولاً آرام و معتدل و راحت هستند و قادرند با موقعیت‌های فشارزا بدون آشفتگی یا هیاهو روبه‌رو شوند.
برون‌گرایی	برون‌گراها دارای ویژگی‌هایی چون ریسک‌پذیری، فعالیت بالا، هیجان‌خواهی، ماجراجویی، شادخویی، شوخ‌طبعی، سرزندگی، با انرژی، و پر حرف هستند و معمولاً اشخاص خونسردی توصیف می‌شوند که نمی‌توانند احساساتشان را به اندازه درون‌گراها کنترل کنند.
تجربه‌پذیری	عناصر انعطاف‌پذیری شامل تصور فعال، احساس زیباپسندی، توجه به احساسات درونی، تنوع‌طلبی، کنجکاوی ذهنی، و استقلال در قضاوت است. آن‌ها مایل به پذیرش عقاید جدید و ارزش‌های غیرمعارف‌اند و بیشتر و عمیق‌تر از اشخاص غیرمعارف‌های مثبت و منفی را تجربه می‌کنند.
همسازی	یک فرد دلپذیر اساساً نوع‌دوست است. او با دیگران همدردی می‌کند و مشتاق است کمک کند و باور دارد دیگران نیز متقابلاً کمک‌کننده هستند. در مقابل فرد غیردلپذیر ستیزه‌جو و خودمدار و شکاک به دیگران است و بیشتر رقابت‌جوست تا همکاری‌کننده. دلپذیر بودن صفات همکاری و اعتماد را می‌سجد. همچنین نشان‌دهنده صفات رک‌گویی، نوع‌دوستی، دل‌رحمی، و تواضع است.
وظیفه‌شناسی	افراد باوجدان، هدفمند، بااراده، و مصمم هستند. برخی این عامل را تمایل به موفقیت نامیده‌اند. اساساً نمره بالا در وظیفه‌شناسی با موفقیت شغلی همراه است. نمره پایین در آن ممکن است موجب شود فرد از دقت لازم و از پاکیزگی زیاد اجتناب کند. افراد با نمره بالا در این بعد بسیار وظیفه‌شناس، دقیق، خوش‌قول، و مطمئن هستند.

وانکونک^۳ و همکارانش (۲۰۱۸) نشان دادند در حرفه حسابرسی و حسابداری شخصیت یکی از مولفه‌های محیطی و مؤثر است. کو^۴ (۲۰۲۰) هم اعلام کرد خصوصیات شخصیتی حسابرس می‌تواند در ادراک حسابرس در قضاوت حسابرسی نقش اساسی داشته باشد. نلسون^۵ و مک‌کوری (۲۰۱۹) نشان دادند شخصیت حسابداران رسمی می‌تواند نقش بسزایی در تصمیم‌گیری حرفه‌ای آن‌ها بازی کند. پیدایش و ظهور پنج عامل بزرگ شخصیتی زمینه لازم را برای بررسی رابطه بین شخصیت و سایر مسائل اجتماعی، نظیر سرمایه اجتماعی، فراهم می‌آورد. هر یک از اشخاص بر حسب خصیصه‌های شخصیتی خود می‌توانند نگرش و رفتار خاصی در ارتباط با تعهدات و مقاصد سازمان داشته باشند و بدین صورت تفاوت‌های شخصیتی اشخاص بسیاری از مشکلات سازمانی را رفع و سازمان را به اهداف از پیش تعیین شده نزدیک می‌کند (Feher & Vernon, 2021).

پیشینه پژوهش

از آنجا که در مطالعات پیشین به سرمایه اجتماعی و پنج عامل بزرگ شخصیتی پرداخته نشده است، در این قسمت به مرور پیشینه تجربی در زمینه سرمایه اجتماعی پرداخته می‌شود.

محمد (۲۰۲۳) به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد کارکنان و خودکارآمدی پرداخت. این مطالعه به صورت پیمایشی بین ۲۶۰ شرکت خصوصی در کشور پاکستان صورت گرفت. نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی به صورت معنادار بر عملکرد کارکنان تأثیرگذار است و کارکنانی که افزایش سرمایه اجتماعی بیشتری را درک کردند به خودکاری بیشتری دست یافتند. بالوی و شوکومار (۲۰۲۲) در

1. Hartmann
2. McCrae
3. Vankok
4. Ko
5. Nelson

پژوهشی به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی در کودکان پرداختند. این پژوهش در کشور ایرلند و روی ۱۴۸ کودک انجام شد. نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی به تعاملات و روابط کودکان کمک می‌کند که در نتیجه سلامت روانی بهتری خواهند داشت و بر رفتار آن‌ها با محیط تأثیرگذار است و منجر به افزایش بهبود رفتار کودکان خواهد شد. کریسیان^۱ و همکارانش (۲۰۲۱) به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر بهبود رفاه ذهنی پرداختند. این مطالعه روی ۱۰۸ نفر از افراد بزرگسال با درآمد پایین و متوسط صورت گرفت. نتایج نشان داد افزایش سرمایه اجتماعی منجر به بهبود رفاه افراد از نظر ذهنی می‌شود و افرادی که درآمد پایین‌تری دارند، هنگامی که افزایش سرمایه اجتماعی در جامعه را درک کنند، از نظر افکار ذهنی دچار آرامش خیال می‌شوند. جو^۲ (۲۰۲۰) مطالعه‌ای با عنوان «نقش سرمایه اجتماعی بر خانواده‌ها» انجام داد. این مطالعه در کشور چین و روی ۷۸ خانواده از دهک‌های مختلف صورت گرفت. نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی باعث افزایش بهزیستی خانواده‌ها می‌شود و افزایش بهزیستی به بهبود وضعیت اقتصادی خانواده‌ها می‌انجامد. نتایج مطالعه^۳ زو^۳ و همکارانش (۲۰۱۹) نشان داد کاهش سرمایه اجتماعی منجر به بروز علائم افسردگی در نوجوانان می‌شود. کنت بیکر^۴ و همکارانش (۲۰۱۸) رابطه بین پنج بعد ویژگی‌های شخصیتی و سوگیری‌های اطمینان بیش از حد را بررسی کردند و نشان دادند ارتباط معناداری بین صفات روان‌رنجوری، برون‌گرایی، و مسئولیت‌پذیری با بیش‌اطمینانی وجود دارد.

یافته‌های یعقوب‌نژاد و همکارانش (۱۴۰۲) نشان داد بعد شخصیتی روان‌رنجوری، انعطاف‌پذیری، و توافق‌پذیری اثر معناداری بر مدیریت سود ندارند. حساب‌رسان مسئولیت‌پذیر بهترین نوع حساب‌رسان برای کاهش مدیریت سود هستند و حساب‌رسان برون‌گرا مدیریت سود را افزایش می‌دهند.

نتایج پژوهش حیدری و همکارانش (۱۴۰۱) نشان داد فضیلت سازمانی بر سرمایه اجتماعی اثر مثبت و معنادار دارد. نقش میانجی تعهد سازمانی و نقش تعدیلگری هوش معنوی در رابطه بین فضیلت سازمانی و سرمایه اجتماعی نیز مورد تأیید قرار گرفت. یافته‌های تحقیق حاضر می‌تواند باعث توجه بیشتر سازمان‌ها به فضیلت سازمانی، تعهد سازمانی، و هوش معنوی جهت دستیابی به سرمایه اجتماعی شود. نتایج پژوهش نجفی‌مقدم و زند (۱۴۰۰) نشان‌دهنده آن است که مؤلفه‌های مورد اجماع خبرگان حساب‌رسی بر اساس مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی قابلیت ارائه مدل رفتار حساب‌رسان را دارند. موسوی گوگی و همکارانش (۱۴۰۰) نشان دادند تیپ شخصیتی بر تردید حرفه‌ای حساب‌رسان تأثیرگذار است؛ به نحوی که حساب‌رسان با تیپ شخصیتی برون‌گرا نسبت به تیپ شخصیتی درون‌گرا، حساب‌رسان دارای توافق‌پذیری کمتر نسبت به حساب‌رسان توافق‌پذیر، حساب‌رسان دارای ثبات هیجان نسبت به حساب‌رسان روان‌نژند، و نیز حساب‌رسان منظم و وظیفه‌شناس نسبت به حساب‌رسان بی‌نظم تردید حرفه‌ای بیشتری دارند. پورزمانی و همکارانش (۱۳۹۹) نشان دادند سرمایه اجتماعی تأثیر مثبت بر استقلال حساب‌رسان دارد. این امر سبب ارتقا و بهبود ارزش‌های اخلاقی مثبت می‌شود. از آنجا که وظیفه اصلی حساب‌رسی اطمینان‌بخشی به استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی است، هر چه سطح سرمایه اجتماعی حساب‌رسان بیشتر باشد این مؤلفه اجتماعی بر رفتار حساب‌رسان در رعایت استقلال و در نتیجه ارتقای کیفیت حساب‌رسی اثرگذارتر خواهد بود. این موضوع باعث خواهد شد شهرت حساب‌رسان بهبود یابد و ریسک دعاوی حقوقی علیه آن‌ها کمتر شود. بنابراین، عاملی برای مشروعیت اجتماعی حساب‌رسان خواهد بود. نتایج پژوهش مهربان‌پور و همکارانش (۱۳۹۹) نشان داد سرمایه اجتماعی مؤسسات حساب‌رسی ایران از دو منظر درون‌سازمانی و برون‌سازمانی و سه بعد ساختاری و شناختی و رابطه‌ای قابل تبیین است. به طور خلاصه، بعد ساختاری شامل تشکیلات و نقش‌ها و روابط درونی و بیرونی مؤسسه، بعد شناختی شامل هنجارها و سیاست‌های مؤسسه در تعامل‌های درونی و بیرونی، و بعد رابطه‌ای شامل اعتماد و سرمایه فکری و هم‌افزایی و مشروعیت است که به واسطه مقوله‌های دو بعد دیگر عاید مؤسسه می‌شود. نتایج پژوهش مهربان‌پور و همکارانش (۱۳۹۷) نشان داد سرمایه اجتماعی با آفرینش اعتماد و گرایش به همکاری و شکل‌دهی اقدامات جمعی برای دستیابی به هم‌افزایی‌های اقتصادی و اجتماعی موجب نیل به رفتارهای اقتصادی به سوی اهداف و منافع جمعی و اجتناب از رفتارهای فرصت‌طلبانه در کسب‌وکار می‌شود و این مسئله به طور معنادار به کاهش حق‌الزحمة حساب‌رسی می‌انجامد.

1. Christian
2. Jou
3. Xu
4. Kent biker

مرور پیشینه نشان داد محققان گذشته به بررسی سرمایه اجتماعی و رفتارهای خودکارآمدی (محمد، ۲۰۲۳) و سلامت روانی (بالوی و شوکومار، ۲۰۲۲؛ کریسیان و همکاران، ۲۰۲۱؛ جو، ۲۰۲۰) پرداخته‌اند. اگرچه مطالعات بیان شده تحت عنوان سرمایه اجتماعی و پنج عامل بزرگ شخصیتی نبوده است، از آنجا که مطالعات انجام شده با هدف شناخت رفتارها و سلامت روانی افراد در رابطه با سرمایه اجتماعی بوده است، خلأ تحقیقاتی موضوع مطالعه حاضر احساس می‌شود. مطالعات صورت گرفته در داخل کشور، مانند مطالعه یعقوب‌نژاد و همکارانش (۱۴۰۲) و موسوی گوگی و همکارانش (۱۴۰۰) و مهریان پور و همکارانش (۱۳۹۹)، نشان داده‌اند از یک سو ابعاد شخصیتی بر عملکرد حسابرسان تاثیرگذار است و از سوی دیگر سرمایه اجتماعی در مؤسسات حسابرسی جزء ارکان اصلی حسابرسان در افزایش عملکرد حسابرسی است و از این نظر خلأ پژوهشی در جامعه حسابرسان احساس می‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به اینکه در این مطالعه مبنای تحقیق بر اساس روش کیفی است و به طور خاص از استراتژی نظریه داده‌بنیاد استفاده شده، نمونه‌گیری نیز تابع قواعد همین روش بوده و به شیوه هدفمند و نظری انجام شده است. مطالعه حاضر در سال ۱۴۰۲ صورت گرفت. جامعه آماری مطالعه حاضر با توجه به شناخت نسبی برخی استادان متخصص و شاغل در زمینه حسابرسی (حسابداران رسمی شاغل در مؤسسات حسابرسی) و استادان هیئت علمی (پژوهشگر) متخصص دانشگاه‌ها انتخاب شد. بنابراین، حجم نمونه آماری بر اساس نمونه‌گیری هدفمند است. شروط خبرگی نیز برای انتخاب نمونه آماری به شرح زیر است:

۱. استادان هیئت علمی دانشگاه‌ها با بیش از ۱۵ سال سابقه تدریس با مدرک دکترای حسابداری و متخصص و مسلط بر مباحث حسابرسی.

۲. حسابداران رسمی شاغل در مؤسسات حسابرسی با بیش از ۱۵ سال سابقه کار حسابرسی با مدرک دکترا یا دانشجوی دکترا.

در این پژوهش به منظور کشف اطلاعات عمیق با هدف شناسایی شاخص‌های مورد مطالعه از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. در این نوع مصاحبه، سؤال‌ها از قبل طراحی شده‌اند و هدف کسب اطلاعات عمیق از مصاحبه‌شونده است. دلیل استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته این بود که در این روش امکان تبادل نظر و همچنین هدایت بحث و موضوع مصاحبه در جهت دستیابی به اهداف پژوهش وجود دارد. همچنین برای کشف و درک بهتر اطلاعات، می‌توان سؤالات دیگری را مطرح کرد. پژوهشگر در فرایند نمونه‌گیری از شرکت‌کنندگان داده‌ها را تحلیل کرد تا مواردی که ناقص بودند با دریافت اطلاعات جدید از شرکت‌کنندگان جدید کامل شوند. بعد از انجام دادن ۱۲ مصاحبه از مشارکت‌کنندگان، به شرح جدول ۲، عوامل اصلی و فرعی در مصاحبه‌های قبلی تکرار می‌شد و پژوهشگر به اشباع رسید.

سؤالات پژوهش

۱. مهم‌ترین شرایط علی سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟
۲. مهم‌ترین شرایط بستر سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟
۳. مهم‌ترین شرایط مداخله‌گر سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟
۴. مهم‌ترین راهبردهای سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟
۵. مهم‌ترین پیامدهای راهبردها سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟

پایایی پژوهش

با اینکه برخی از پژوهشگران کیفی بحث درباره اعتبار و روایی داده‌ها و نتایج پژوهش را به طور سنتی به پژوهش‌های کمی مربوط می‌دانند (Johnson & Christensen, 2008)، واقعیت این است که در پژوهش‌های کیفی نیز صحت و اعتبار داده‌ها و یافته‌ها بخش بااهمیت فرایند پژوهش است (Creswell, 2012). مواردی همچون حساسیت پژوهشگر، انسجام روش‌شناسی، متناسب بودن نمونه، گردآوری و تحلیل هم‌زمان داده‌ها باعث می‌شوند تا حد زیادی دقت علمی پژوهش کیفی تضمین شود. از طرفی پایایی به سازگاری یافته‌های تحقیق اطلاق می‌شود. در بررسی پایایی مصاحبه، مراحل همچون موقعیت

مصاحبه نسخه برداری و تحلیل مد نظر قرار می‌گیرد. در رابطه با پایایی مصاحبه‌شونده به چگونگی هدایت سؤال‌ها توجه می‌شود. با استفاده از راهبرد تحلیل و بازبینی توسط افراد مطلع، روایی یا همان درستی داده‌ها توسط تعدادی از استادان دانشگاه تأیید شد. همچنین با استفاده از راهبرد تحلیل و بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان در پژوهش، برای تأیید صحت داده‌ها و کدهای استخراج‌شده، کدگذاری اولیه هر مصاحبه به مصاحبه‌شونده برگردانده شد و مورد اصلاح و تأیید قرار گرفت. در روش پایایی بازآزمون، جهت سنجش پایایی، سؤالات آزمون یا همان مصاحبه در دو نوبت به یک گروه واحد خبره، تحت شرایط مشابه، داده می‌شود و نمرات حاصل با هم مقایسه می‌شوند. در نهایت، ضریب همبستگی بین نمرات حاصل از اجرای دو بار آزمون برآورد شد تا چگونگی شباهت امتیازات مشخص شود و به عنوان ضریب پایایی به کار رود. در تحقیق کنونی، برای محاسبه پایایی بازآزمون از بین مصاحبه‌های انجام‌گرفته تعداد سه مصاحبه انتخاب شد و هر یک از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی پانزده‌روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شد. نمونه پایایی بازآزمون در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. محاسبه پایایی بازآزمون

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	مصاحبه‌شونده شماره ۵	۳۲	۹	۱۱	۵۶,۲۵
۲	مصاحبه‌شونده شماره ۹	۲۹	۱۰	۹	۶۸,۹۷
۳	مصاحبه‌شونده شماره ۱۱	۲۸	۹	۸	۶۴,۲۹
	کل	۸۹	۲۸	۲۸	۶۳,۱۷

درصد پایایی محاسبه‌شده حاصل از این کدگذاری‌ها بیشتر از ۶۰ درصد است و می‌توان گفت پایایی (دقت) کدگذاری‌های این پژوهش تأیید می‌شود.

یافته‌های پژوهش

اجرای روش نظریه داده‌بنیاد با مصاحبه و گردآوری و کدگذاری داده‌ها آغاز شد. طوری که پژوهشگر با مصاحبه‌های اکتشافی اولیه مهارت بیشتری در مصاحبه به دست آورد که این امر برای پژوهش بسیار مهم بود. همچنین رکوردهای ضبط‌شده مصاحبه‌ها در یک پایگاه داده نام‌گذاری و ذخیره شدند که این پایگاه داده بر مبنای نام مصاحبه‌شونده و فایل صوتی مصاحبه و تاریخ انجام دادن مصاحبه تنظیم شد. پژوهشگر برای انجام دادن پژوهش پس از ذخیره‌سازی آن‌ها اقدام به گوش دادن و مکتوب کردن آن‌ها کرد. جدول ۳ آمار توصیفی جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان را نشان داده است.

جدول ۳. آمار توصیفی جمعیت‌شناختی

جنسیت	تعداد	سمت / موقعیت شغلی	مدرک تحصیلی	فراوانی
مرد	۷	هیئت علمی / حسابدار رسمی	دکتری	۶۰٪
زن	۵	هیئت علمی / پژوهشگر	دکتری	۴۰٪
کل	۱۲			۱۰۰٪

سؤال اول: مهم‌ترین شرایط علی سرمایه اجتماعی حساب‌برسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟ رابطه علی مجموعه‌ای از وقایع و شرایط است که بر مقوله محوری اثر می‌گذارند. این شرایط باعث ایجاد و توسعه مقوله محوری می‌شوند. مقوله‌های شرایط علی شامل ارتباطات و توسعه فردی و سازمانی است. مثلاً بخش‌هایی از متن مصاحبه‌ها (اعضای هیئت علمی، خبرگان حرفه حسابرسی) بدین صورت کدگذاری شده است:

... همان طوری که در خصوصیات همسازی پنج عامل بزرگ نگاه کنیم این عامل در راستای سرمایه اجتماعی است که اگر حساب‌برسان آن را در خودشان تقویت کنند در آن صورت در سازمان نسبت به اطراف خودشان هم رابطه بهتری خواهند داشت و این امر باعث رضایت حساب‌برسان در شغلشان خواهد شد ... (P 5).

کدهای شناسایی شده از مصاحبه بالا ارتباطات با سایر کارکنان و رضایت شغلی است.

جدول ۴. شرایط علی سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	شماره مصاحبه
ارتباطات	ارتباطات با سایر سازمان‌ها ارتباطات با سایر کارکنان تقویت تعاملات با مشتریان تعامل با حسابرسان متخصص	۲ و ۴ و ۵ و ۹ و ۱۰ و ۱۲
توسعه فردی	تقویت رفتار شهروندی رضایت شغلی پایبندی به قوانین و دستورالعمل‌ها احترام به شخصیت افراد خردمندی	۱ و ۳ و ۵ و ۶ و ۱۱ و ۱۲
توسعه سازمانی	تشویق و تنبیه کارکنان رضایت مشتریان رضایت کارکنان از مدیران شناسایی آسیب‌های سازمانی مدیریت اثربخش و مؤثر	۲ و ۴ و ۵ و ۸ و ۹ و ۱۰

سؤال دوم: مهم‌ترین شرایط بستر سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟ شرایط بستر مجموعه شرایطی هستند که زمینه پدیده مورد نظر را فراهم می‌سازند و بر رفتارها و کنش‌ها تأثیر می‌گذارند. شرایط بستر شامل مشکلات حسابرسان، جو محیطی مؤسسات حسابرسی، و شخصیت اجتماعی حسابرسان است. نمونه دیگر از مصاحبه‌های کدگذاری شده:

... یکی از مواردی که خیلی در حسابرسان مشهود است وجود تجربه کافی است؛ به این علت که آنان تازه‌کار هستند و متأسفانه سایر همکاران هم دوست ندارند تجربه خودشان را به آنان منتقل کنند و این باعث می‌شود که آنان نتوانند سرمایه اجتماعی را تقویت کنند. چون حتماً تقویت سرمایه اجتماعی یکی از مباحثی است که حسابرس باید آن را انجام دهد که باعث شود حسابرس یاد بگیرد که چگونه با دیگران رابطه مناسب داشته باشد که همین قضیه برمی‌گردد به شخصیت وی ... (P 11).

کدهای شناسایی شده از مصاحبه بالا نشان‌دهنده تجربه حسابرسی، عنوان کردن تجربیات حسابرسی با سایر حسابرسان، و داشتن رفتارهای مناسب برخورد با سایرین است.

جدول ۵. شرایط بستر سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	شماره مصاحبه
مشکلات حسابرسان	اختلالات شخصیتی و رفتاری مشکلات اقتصادی و معیشتی عدم آگاهی به رسالت حرفه حسابرسی نداشتن تجربه حسابرسی متمايل نبودن به اخلاق حرفه‌ای	۱ و ۲ و ۵ و ۶ و ۸ و ۱۱ و ۱۲
جو محیطی مؤسسات حسابرسی	یادگیری از اشتباهات عنوان کردن تجربیات حسابرسی با سایر حسابرسان افزایش روحیه تیمی پیشرفت حرفه‌ای به صورت گروهی احساس تعلق به سازمان	۲ و ۳ و ۷ و ۹ و ۱۱ و ۱۲
محیط اجتماعی حسابرسان	برقراری ارتباطات با مشتریان حمایت از مشتریان پیروی از هنجارهای اجتماعی و دینی حس وفاداری به مشتریان داشتن رفتارهای مناسب برخورد با سایرین	۳ و ۴ و ۶ و ۹ و ۱۰ و ۱۱

سؤال سوم: مهم‌ترین شرایط مداخله‌گر سرمایه اجتماعی حساب‌برسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟ شرایط مداخله‌گر شرایطی ساختاری هستند که به پدیده مورد نظر تعلق دارند و بر راهبردها اثر می‌گذارند و راهبردها را درون بستر خاصی محدود یا تسهیل می‌کنند. شرایط مداخله‌گر شامل استراتژی‌های سازمان حساب‌برسی، ساختار مؤسسات حساب‌برسی، و فرهنگ سازمانی است.

نمونه دیگری از مصاحبه بدین صورت کدگذاری شده است:

... قطعاً یکی از ویژگی‌های مهم شخصیتی وظیفه‌شناسی است که شما در پنج عامل بزرگ شخصیتی به آن اشاره کردید. برای تقویت سرمایه اجتماعی لزوم نگرش حساب‌برس مهم است که بتواند از این طریق با مراجعه‌کنندگان رفتار درستی داشته باشد و از سمتی یک معضل مهم در سازمان وجود تخلفات است که حساب‌برس باید با آن مقابله کند و این موارد به همان وظیفه‌شناسی پنج عامل شخصیتی و تقویت سرمایه اجتماعی ربط دارد (P 9).

کدهای شناسایی شده از متن مصاحبه بالا نگرش‌های حساب‌برسان به تقویت سرمایه اجتماعی، رفتارشناسی برخورد با مشتریان، و مقابله با تخلفات سازمانی است.

جدول ۶. شرایط مداخله‌گر سرمایه اجتماعی حساب‌برسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی

شماره مصاحبه	مقوله اصلی	مقوله فرعی
۲ و ۳ و ۶ و ۷ و ۹ و ۱۰	استراتژی‌های حساب‌برسی	نظارت بر کارکنان ارزشیابی مستمر کارکنان برنامه‌ریزی‌های استراتژیک حساب‌برسی شایسته‌سالاری تعهدمحوری
۳ و ۵ و ۶ و ۹ و ۱۱ و ۱۲	ساختار مؤسسات حساب‌برسی	برنامه‌های رسمی حساب‌برسی ساختار سازمانی مؤسسات ارتباطات خارجی با سایر مؤسسات دستورالعمل‌های حساب‌برسی
۱ و ۵ و ۶ و ۹ و ۱۱ و ۱۲	فرهنگ سازمانی	فرهنگ حمایت از مشارکت‌پذیری حساب‌برسان انتخاب حساب‌برسان بر اساس تخصص و دانش نگرش‌های حساب‌برسان به تقویت سرمایه اجتماعی توسعه سرمایه اجتماعی برای سازمان رفتارشناسی برخورد با مشتریان

سؤال چهارم: مهم‌ترین راهبردهای سرمایه اجتماعی حساب‌برسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟ منظور از راهبردها در رویکرد زمینه‌بنیاد اقدامات هدفمندی هستند که راه‌حلی برای پدیده مورد نظر فراهم می‌سازند و منجر به ایجاد پیامدها و نتایج می‌شوند. مهم‌ترین راهبردهای اتخاذ شده در این پژوهش عبارت‌اند از: عملکردهای حساب‌برسی و عملکردهای رفتاری.

نمونه‌ای دیگر از مصاحبه‌های کدگذاری شده:

... افراد برون‌گرا همان‌طور که خودتان در پنج عامل بزرگ شخصیتی خصوصیات آن را توضیح دادید بی‌شک یکی از افرادی هستند که برای سرمایه اجتماعی سازمان حساب‌برسی لازم هستند. چون این افراد تمایل به افزایش توانایی فردی زیادی دارند و چون گرایش به موفقیت دارند پس سازمان را هم در آن جهت سوق می‌دهند ... (P 4).

کدهای شناسایی شده از متن مصاحبه بالا افزایش توانایی فردی و گرایش به موفقیت‌گرایی است.

جدول ۷. مهم‌ترین راهبردهای سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ

شماره مصاحبه	مقوله فرعی	مقوله اصلی
۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۸ و ۹	هم‌سو کردن منافع شخصی در جهت منافع سازمانی حسن نیت شغلی پایبندی به اصول و قوانین ارتقای مهارت و توانایی شغلی افزایش توانایی فردی گرایش به ارتقای رشد شغلی مقابله با تخلفات سازمانی	عملکردهای حسابرسی
۳ و ۴ و ۶ و ۱۰ و ۱۱	خودآگاهی انگیزه شغلی رفتار سازمانی مثبت گرایش به موفقیت‌گرایی ارتقای رفتارهای فراتر از خلاقیت‌های فردی	عملکردهای رفتاری

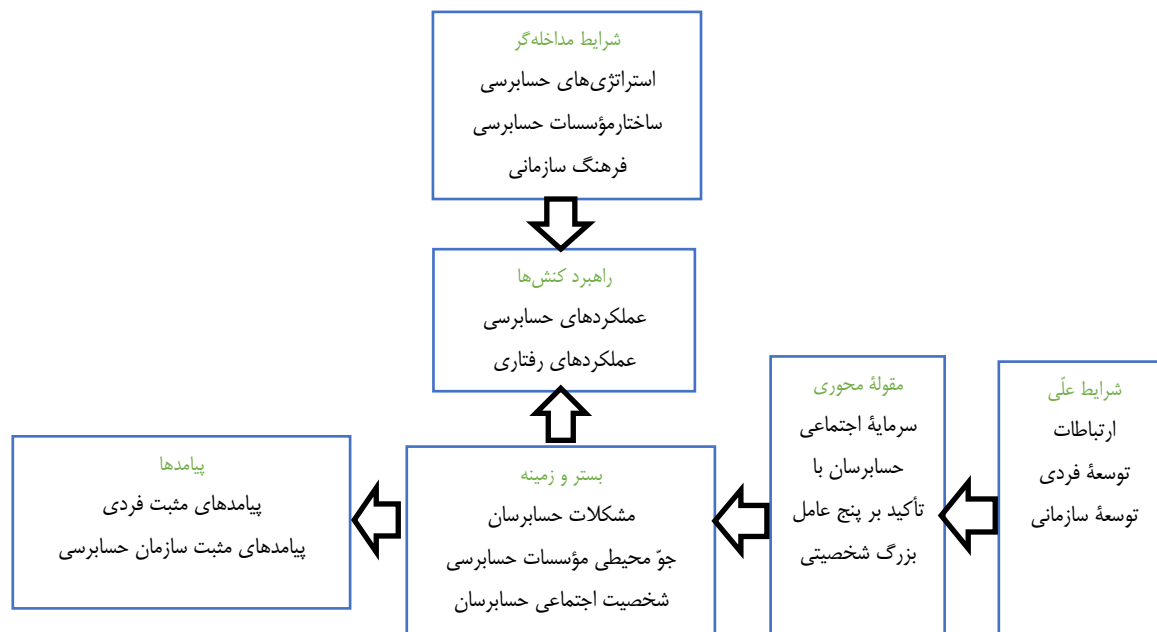
سؤال پنجم: مهم‌ترین پیامدها راهبردها سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی کدام است؟ پیامدها نتایج هستند که از راهبردها و کنش‌های مربوط به پدیده مورد نظر حاصل می‌شوند. هر جا کنش/واکنشی در پاسخ به مسئله‌ای یا به منظور اداره و حفظ موقعیتی از سوی فرد یا افرادی انتخاب شوند پیامدهایی پدید می‌آید. پیامدهای استخراج شده عبارت‌اند از: پیامدهای مثبت فردی و پیامدهای مثبت سازمان حسابرسی. نمونه‌ای دیگر از مصاحبه‌ها بدین صورت کدگذاری شد:

... وقتی که حسابرسان پایبند به سرمایه اجتماعی باشند و از طرفی خصوصیات شخصیتی خوبی مانند هم‌سو بودن یا وظیفه‌شناسی که این خصوصیات را در پنج عامل بزرگ شخصیتی توضیح دادید حتماً به دنبال آن حسابرسان اخلاق حرفه‌ای بهتری خواهند داشت که این امر می‌تواند باعث گردد که تعهد بیشتری هم در کارشان داشته باشند ... (P 4). از متن مصاحبه بالا کدهای افزایش اخلاق حرفه‌ای و تعهد شغلی شناسایی شد.

جدول ۸. مهم‌ترین پیامدهای سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی

شماره مصاحبه	مقوله فرعی	مقوله اصلی
۳ و ۴ و ۷ و ۹ و ۱۱ و ۱۲	افزایش مهارت‌های حسابرسی ارتقای آگاهی‌های شغلی و حرفه‌ای افزایش ارتباطات با مشتریان و سایر سازمان‌ها افزایش اخلاق حرفه‌ای تعهد شغلی انگیزش رفتارهای حرفه‌ای	پیامدهای مثبت فردی
۲ و ۵ و ۶ و ۹ و ۱۰ و ۱۱	افزایش پیشرفت و آگاهی و دانش حسابرسی بهبود جو ارتباطات در سازمان افزایش یادگیری گروهی افزایش اطمینان‌دهی به صورت‌های مالی بلوغ سازمان حسابرسی	پیامدهای مثبت سازمان حسابرسی

از آنجا که هدف پژوهش حاضر ارائه مدلی برای سرمایه اجتماعی حسابرسان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی بود، مدل پارادایمی در نمودار ۱ نشان داده شده است.

نمودار ۱. مدل پارادایمی سرمایه اجتماعی حسابربان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی (منبع: یافته‌های پژوهش)

بحث و نتیجه

اگرچه پژوهش‌های گذشته نشان داده‌اند شخصیت حسابربان تأثیر بسزایی بر اظهارنظر در صورت‌های مالی دارد. اما از آنجا که حسابربان وظیفه مسئولیت اجتماعی را هم به دوش می‌کشند، هیچ‌یک از مطالعات گذشته به بررسی مسئولیت اجتماعی حسابربان و پنج عامل بزرگ شخصیتی نپرداخته است. از این جهت، این خلأ پژوهشی در مطالعات احساس شده است و نویسندگان را مجاب کرد تا درباره این موضوع با استفاده از روش نظریه داده‌بنیاد پژوهش کنند. در این زمینه، مطالعه حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که ارائه مدل برای سرمایه اجتماعی حسابربان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی چگونه است؟

بدین منظور با استفاده از روش داده‌بنیاد و نمونه‌گیری هدفمند با مصاحبه‌های عمیق با استادان دانشگاه و متخصصان و خبرگان حسابرسی در سال ۱۴۰۲ تدوین مدلی که محوریت آن سرمایه اجتماعی حسابربان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی است ارائه شد.

در مدل پیشنهادشده بنا بر نظر صاحب‌نظران عواملی چون ارتباطات، توسعه فردی، توسعه سازمانی شرایط علی هستند که می‌تواند مقوله سرمایه اجتماعی حسابربان را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین طبق نظر خبرگان عواملی از قبیل استراتژی‌های حسابرسی، ساختار مؤسسات حسابرسی، فرهنگ سازمانی نیز عوامل مداخله‌گر سرمایه اجتماعی حسابربان در نظر گرفته می‌شوند. علاوه بر شرایط یادشده، مطابق نظر مصاحبه‌شوندگان، مشکلات حسابربان، جوّ محیطی مؤسسات حسابرسی، شخصیت اجتماعی حسابربان از مهم‌ترین شرایط زمینه‌ای است که راهبردهای پیشنهادی باید در این شرایط اجرا شوند. در ادامه یافته‌های پژوهش نشان داد برای دستیابی به سرمایه اجتماعی حسابربان باید راهبردهایی مانند عملکردهای حسابرسی و عملکردهای رفتاری اتخاذ شود. در نهایت، مدل پژوهش نشان داد سرمایه اجتماعی حسابربان می‌تواند پیامدهایی از قبیل پیامدهای مثبت فردی و پیامدهای مثبت سازمان حسابرسی را در پی داشته باشد. با توجه به مطالب و نتایج کسب‌شده ارائه مدل سرمایه اجتماعی حسابربان با تأکید بر پنج عامل بزرگ شخصیتی و بسط و توسعه آن در پژوهش‌های آتی می‌تواند در دستیابی به اعتلای این حرفه و شناساندن جایگاه واقعی حسابربان کمک کند. نتایج مطالعه حاضر هم‌سو با مطالعه مهربان‌پور و همکارانش (۱۳۹۷) است که سرمایه اجتماعی را یک فعالیت گروهی می‌دانند. مطالعه حاضر هم مفهیمی را شناسایی کرد که تأکید بر فعالیت گروهی بودن سرمایه اجتماعی دارد؛ با این اختلاف که فعالیت گروهی نیازمند افرادی با شخصیت برون‌گراست که یکی از خصیصه‌های پنج عامل بزرگ است. همچنین این مطالعه هم‌سو با نتایج مطالعه محمد (۲۰۲۳)، پورزمانی و

همکارانش (۱۳۹۹)، و حیدری و همکارانش (۱۴۰۱) است که نشان دادند سرمایه اجتماعی سبب ارتقا و بهبود ارزش‌های اخلاقی، فضیلت سازمانی، عملکرد کارکنان، و خودآگاهی می‌شود. مطالعه حاضر هم مفاهیمی را شناسایی کرد که در جهت مطالعات حاضر است با این اختلاف که ارتقای ارزش‌های اخلاقی و فضیلت سازمانی در حسابرسان نیازمند افرادی با شخصیت وظیفه‌گرا و هم‌ساز است و همچنین ارتقای عملکرد و خودآگاهی در حسابرسان نیازمند افرادی با شخصیت تجربه‌پذیر است.

اشاره بیشتر مصاحبه‌شوندگان به مفهوم عملکردهای حسابرسی و عملکردهای رفتاری حسابرسی حاکی از آن است که اگر توجه به امور اصلاح شود، حسابرسان به عنوان یک سرمایه اجتماعی خود را سودمند برای اجتماع و اقتصاد و عامل جلوگیری از اتلاف منابع و تأمین‌کننده منافع ذی‌نفعان (عموم جامعه) در نظر می‌گیرند. این امر مقدمه‌ای در جهت پیامدهای مثبت فردی حسابرسان و مؤسسات است و باعث افزایش کارایی حسابرسان و بهبود کیفیت حسابرسی و افزایش اعتماد جامعه به گزارش حسابرسان می‌شود.

پیشنهاد

- به پژوهشگران توصیه می‌شود ضمن توجه به فرهنگ سازمانی و استراتژی و ساختار مؤسسات حسابرسی در واکاوی این مقوله‌ها و اثرگذاری آن‌ها دقت ویژه داشته باشند.
- به متولیان حرفه (جامعه حسابداران رسمی، سازمان حسابرسی، و ...) با توجه به ابعاد به‌دست‌آمده برای سرمایه اجتماعی حسابرسان و زیر مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به آن‌ها، پیشنهاد می‌شود در تربیت و آموزش‌های دانشگاهی و حرفه‌ای و نحوه ورود فرد به حرفه حسابرسی به پنج عامل شخصیتی افراد توجه ویژه داشته باشند.
- همچنین پیشنهاد می‌شود تأثیر و اهمیت هر یک از مقوله‌های استخراجی در سطوح مختلف به طور جداگانه مورد پژوهش قرار گیرد و اهمیت هر یک رتبه‌بندی شود تا محدودیت تعمیم‌دهی این پژوهش نیز مرتفع شود.
- با استفاده از نتایج این پژوهش پیشنهاد می‌شود در زمینه پیامدهای مثبت فردی و سازمانی حسابرسان تمهیداتی لحاظ شود تا کیفیت گزارش‌های حسابرسان بیشتر ملموس شود.
- در پایان با توجه به اینکه پژوهش صورت‌گرفته از نوع کیفی و به صورت اکتشافی است پیشنهاد می‌شود تأثیر متغیرهای این مدل بر سرمایه اجتماعی حسابرسان به صورت کمی با جمع‌آوری دیدگاه حسابرسان و متخصصان این فن در مطالعات آتی بررسی و آزمون شود.

منابع

- بختیاری، جواد؛ پورزمانی، زهرا و رؤیایی، رمضان علی (۱۳۹۹). سرمایه اجتماعی و استقلال حسابرسان؛ رویکرد حرفه‌ای‌گرایی. *حسابداری مدیریت*، ۱۳ (۴۷)، ۱۳ - ۳۶.
- حیدری، الهام؛ سیدکلالی، نادر و شریعتی، نیما (۱۴۰۱). فضیلت سازمانی و سرمایه اجتماعی: نقش میانجی تعهد سازمانی و نقش تعدیلگر هوش معنوی. *مدیریت سرمایه اجتماعی*، ۹ (۴)، ۶۱۷ - ۶۳۷. doi:10.22059/jscm.2022.343842.2300
- زند، علی‌رضا و نجفی‌مقدم، علی (۱۴۰۰). شناسایی مؤلفه‌های رفتار حسابرس مبتنی بر سرمایه اجتماعی به روش ترکیبی کیفی، دلفی فازی، و ISM. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۰ (۳۸)، ۱۴۵ - ۱۵۸.
- کریمی، زهرا؛ یعقوب‌نژاد، احمد؛ صمدی لرگانی، محمود و پورعلی، محمدرضا (۱۴۰۲). تأثیر مؤلفه‌های پنج‌گانه شخصیت حسابرسان بر مدیریت سود. *قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی*، ۲ (۶)، ۹۵ - ۱۱۴. doi: 10.30495/jdaa.2023.702091
- موسوی گوکی، سید علی؛ غنایی چمن‌آباد، علی؛ باقرپور ولاشانی، محمدعلی و صالحی، مهدی (۱۴۰۰). تیپ شخصیتی و تردید حرفه‌ای: آیا واقعاً حسابرسان مستقل رفتار می‌کنند؟ *حسابداری ارزشی و رفتاری*، ۱۲ (۶)، ۱۲۶ - ۱۶۵.
- مهربان‌پور، محمدرضا؛ کرمی، غلام‌رضا و جندقی قمی، محمد (۱۳۹۹). چارچوب سرمایه اجتماعی برای مؤسسات حسابرسی ایران. *حسابداری ارزشی و رفتاری*، ۱۰ (۵)، ۲۹ - ۶۸.
- مهربان‌پور، محمدرضا؛ جندقی قمی، محمد و رجب‌بیگی، محمدعلی (۱۳۹۷). سرمایه اجتماعی و حق‌الزحمه حسابرسی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۵ (۲)، ۲۲۸ - ۲۶۹. doi: 10.22059/acctgrev.2018.237539.1007649
- Adekoya, A.C., Oboh, C. S., & Oyewumi, O.R. (2020). Accountants perception of the factors influencing auditors' ethical behaviour in Nigeria. Available at: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2405844020311154>.
- Albert-Lórinz, E., Paulik, E., Szabo, B., Foley, K., & Gasparik, A. I. (2019). Adolescent smoking and the social capital of local communities in three counties in Romania. *Gaceta sanitaria*, 33(6), 547-553.
- Ali, M., Mustapha, I., Osman, S., & Hassan, U. (2021). University social responsibility: A review of conceptual evolution and its thematic analysis. *Journal of Cleaner Production*, 286, 124931.
- Bakhtiari, J., pourzamani, Z., & royaee, R. (2021). Social Capital & Auditor's Independence: Professionalism Approach. *Management Accounting*, 13(47), 13-36. (in Persian)
- Bagus, I., Astika, P., & Dwirandra, A. (2018). Whistleblowing intention and professional skepticism in moderating the effect of fraud audit training tenure on fraud detection capabilities. *Res. J. Financ. Account*, 9, 74-84.
- Bergner, J., Marquardt, B. B., & Mohapatra, P. (2020). The auditor reputation cycle: A synthesis of the literature. *International Journal of Auditing*, 24(2), 292-319.
- Bhandari, A. & Kohlbeck, M. (2018). Impact of corporate social responsibility activities on analysts' behavior. *Advances in Quantitative Analysis of Finance and Accounting*, 16, 73-116.
- Blay, A.D., Gooden, E.S., Mellon, M. J., & Steven, D.E. (2017). Can Social norms Activation Improve Audit Quality? Evidence from an Experimental Audit Market. *Journal of Business Ethics*. Doi: 10.1007/s10551-017-3561-z.
- Bwalya, J.C. & Sukumar, P. (2022). The Relationship between Social Capital and Children's Health Behaviour in Ireland. Available online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3418320.
- Calcagnini, G. & Perugini, F. (2019). Social capital and well-being in the Italian provinces. *Socio-Economic Planning Sciences*, 68: 100668, 211-220.
- Chen, D., Liu, X., & Wang, C. (2016). Social trust and bank loan financing: Evidence from China. *Abacus*, 52(3), 374-403.
- Chen, W., Saeed Khalifa, A., Morgan, K. L., & Trotman, T. (2018). The effect of brainstorming guidelines on individual auditors' identification of potential frauds. *Australian Journal of Management*, Vol. 43(2), 225-240.
- Chong, H. G. (2015). A review on the evolution of the definitions of materiality. *International Journal of Economics and Accounting*, 6(1), 15-32.
- Chouaibi, J. & Chouaibi, S. (2020). Does value added of intellectual capital influence voluntary disclosure? The moderating effect of CSR practices. *Accounting and Management Information Systems*, 19: 65-81.
- Christian, A.K., Sanuade, O.A., & Okyere, M.A. (2021). Adjaye-Gbewonyo, K. Social capital is associated with improved subjective well-being of older adults with chronic non-communicable disease in six low-and middle-income countries. *Glob. Health*, 16, 1-11.
- Christina, V. & Brahmana, S. S. (2019). The influence of individual differences on the quality of investigative audits. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 6(5), 156-166.
- Church, A. T. (2016). Personality traits across cultures. *Current Opinion in Psychology*, 8, 22-30.

- Chu, L., Simunic, D. A., Ye, M., & Zhang, P. (2018). Transaction costs and competition among audit firms in local. *Journal of Accounting and Economics*, 65(1), 129–147.
- Debusscher, J., Hofmans, J., & De Fruyt, F. (2017). The multiple face of state conscientiousness: Predicting task performance and organizational citizenship behavior. *Journal of Research in Personality*, 69, 78–85.
- Deller, S. C., Tessa C., & Bjorn M. (2018). Social capital, religion and small business activity. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 155, 65–81.
- Ege, M., Kim, Y. H., & Wang, D. (2020). Do global audit firm networks apply consistent audit methodologies across jurisdictions? Evidence from financial reporting comparability. *The Accounting Review*, 95(6), 151–179.
- Feher, A. & Vernon, P.A. (2021). Looking beyond the Big Five: A selective review of alternatives to the Big Five model of personality. *Personal. Individ. Differ*, 169, 110002.
- Garrigan, B., Adlam, A., & Langdon, P. (2018). Moral decision-making and moral development: toward an integrative framework. *Developmental Review*, 49, 80–100.
- Ge, T. (2020). Effect of socioeconomic status on children's psychological well-being in China: The mediating role of family social capital. *J. Health Psychol*, 25, 1118–1127.
- Gold, A., Heilmann, M., Pott, C., & Rematzki, J. (2020). Do key audit matters impact financial reporting behavior?. *Int. J. Audit*, 24, 232–244.
- Habbash, M. & Haddad, L. (2019). The impact of corporate social responsibility on earnings management practices: Evidence from Saudi Arabia. *Soc. Responsib. J*, 16, 1073–1085.
- Hajek, A., Kretzler, B., & König, HH. (2020). Personality and the use of cancer screenings. A systematic review. *PLoS ONE*, 15: e0244655.
- Hartmann, C. & Siegrist, M. (2015). A longitudinal study of the relationships between the Big Five personality traits and body size perception. *Body Image*, 14, 67–71.
- Hazrati-Meimaneh (2020). The impact of personality traits on medication adherence and self-care in patients with type 2 diabetes mellitus: the moderating role of gender and age. *J Psychosom Res*, 136: 110178.
- Helle, A. C., DeShong, H. L., Lengel, G. J., Meyer, N. A., & Butler, J. (2018). Utilizing Five Factor Model facets to conceptualize counterproductive, unethical, and organizational citizenship workplace behaviors. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S019188691830388X>.
- Heydari, E., Seyed Kalali, N., & Shariati, N. (2022). Organizational virtuousness and social capital: The mediating role of organizational commitment and the moderating role of spiritual intelligence. *Social Capital Management*, 9(4), 617–637. doi: 10.22059/jscm.2022.343842.2300. (in Persian)
- Jha, A. & Chen, Y. (2015). Audit fees and social capital. *The Accounting Review*, 90(2), 611–639.
- Karimi, Z., Yaghoobnezhad, A., Samadi Lorghani, M., & Pourali, M. R. (2023). The Effect of the Five Components of Auditors' Personality on Earnings Management. *Judgment and Decision Making in Accounting and Auditing*, 2(6), 95–114. doi: 10.30495/jdaa.2023.702091. (in Persian)
- Khwankong, S., Sriplung, H., & Kerdpon, D. (2018). Knowledge and health belief attitudes of oral cancer and its screening among at-risk Southern Thai Muslims. *J Cancer Educ*, 33: 615–621.
- Ko, KM. (2020). Contribution of personality traits, psychological factors, and health-related quality of life to medication adherence in patients with rheumatoid arthritis. *Yonsei Med J*, 61, 406–415.
- Kusumawati, A. & Syamsuddin, S. (2018). The effect of auditor quality to professional skepticism and its relationship to audit quality. *International Journal of Law and Management*, <https://doi.org/10.1108/IJLMA-03-2017-0062>
- Lins, K. V., Henri S., & Ane T. (2017). Social capital, trust, and firm performance: The value of corporate social responsibility during the financial crisis. *The Journal of Finance*, 72: 785–824.
- Lunn, T.E., Nowson, C.A., Worsley, A., & Torres, S.J. (2014). Does personality affect dietary intake?. *Nutrition*, 30(4), 403–409.
- McCrae, R. R. & Costa, P.T. (2004). A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory. *Personality and Individual Differences*, 36, 587–596.
- Mehrabanpour, M., Karami, G., & Jandaghi Ghomi, M. (2021). Social Capital Framework for Iranian Audit Firms. *Value & Behavioral Accounting*, 5(10), 29–68. (in Persian)
- Mehrabanpour, M., Jandaghi Ghomi, M., & Rajabbeyki, M. A. (2018). Social Capital and Audit Fees. *Accounting and Auditing Review*, 25(2), 269–288. doi: 10.22059/acctgrev.2018.237539.1007649. (in Persian)
- Mousavi Gowki, S. A., Ghanaee Chamanabad, A., Bagherpour Velashani, M. A., & Salehi, M. (2022). Personality Type and Professional Skepticism: Are auditors really independent?. *journal of Value & Behavioral Accounting*, 6 (12), 126–165. (in Persian)
- Muhammad, N, J. (2023). Critical Analysis of Energy Consumption and Its Impact on Countries Economic Growth: An empirical analysis base on Countries income level. *Journal of Environmental Science and Economics*, Vol. 1, No. 2.
- Nolan, A., McCrory, C., & Moore, P. (2019). Personality and preventive healthcare utilisation: evidence from the Irish longitudinal study on ageing. *Prev Med*, 120, 107–112.

- Pevzner, M., Xie, F., & Xin, X. (2015). When firms talk, do investors listen? The role of trust in stock market reactions to corporate earnings announcements. *Journal of Financial Economics*, 117(1), 190–223.
- Pittman, J., Qi, B., & Zhang, G. (2019). The importance of social capital to individual auditors. Working Paper. Available at: SSRN 3365474
- Reckers, P. & Samuelson, M. (2016). Toward resolving the debate surrounding slippery slope versus licensing behavior: The importance of individual differences in accounting ethical decision making, *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*, 34, 1-16.
- Saadullah, M. & Bailey, D. C. (2014). The big five personality traits and accountants' ethical intention formation. *Research on Professional Responsibility and Ethics in Accounting*, 18, 167–191.
- Saadullah, S. M. & Bailey, C. D. (2014). The “big five personality traits” and accountants' ethical intention formation. *Research on Professional Responsibility and Ethics in Accounting*, 18, 167–191.
- Samagaio, A. & Rodrigues, R. (2016). Human capital and performance in young audit firms. *Journal of Business Research*, 69(11), 5354–5359.
- Sánchez, B., Juan, P., & José Y. (2021). Social capital and earnings management in small and medium firms. In *Accounting Forum. Abingdon-on-Thames: Routledge*, 1–24.
- Shahriar, M., Saadullah, C., & Bailey, D. (2014). The big five personality traits and accountants' ethical intention formation in research on professional responsibility and ethics in accounting. Available at: <http://www.emeraldinsight.com>.
- Spekl'e, R. & Widener, S. (2018). Challenging issues in survey research: Discussion and suggestions. *Journal of Management Accounting Research*, 30(2), 3–21.
- Subedi, M. & Farazmand, A. (2019). Membership Organization's social capital and the impact on nonprofit sector management. *International Journal of Public Administration*, 42(10), 880–892.
- Subedi, M. & Farazmand, A. (2020). Economic value added (EVA) for performance evaluation of public organizations. *Public Organization Review*, 20(4), 613–630.
- Tarighi, H., Appolloni, A., Shirzad, A., & Azad, A. (2022). Corporate Social Responsibility Disclosure (CSR) and Financial Distressed Risk (FDR): Does Institutional Ownership Matter?. *Sustainability* 14: 742.
- Toth, Z., Thiesbrummel, C., Henneberg, S. C., & Naud'e, P. (2015). Understanding configurations of relational attractiveness of the customer firm using fuzzy set QCA. *Journal of Business Research*, 68(3), 723–734.
- Wilson, A. B., McNellis, C., & Latham, C. K. (2018). Audit firm tenure, auditor familiarity, and trust: Effect on auditee whistleblowing reporting intentions. *Journal of International Accounting*, 22(2), 113-130.
- Xu, F., Cui, W., & Xing, T. (2019). Parkinson, M. Family socioeconomic status and adolescent depressive symptoms in a Chinese low-and middle-income sample: The indirect effects of maternal care and adolescent sense of coherence. *Front. Psychol.* 10, 819.
- Zand, A. & Najafi Mooghadam, A. (2021). Identify the components of auditor behavior based on social capital by qualitative hybrid method, fuzzy delphi and ISM. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 10(38), 145-158. (in Persian)
- Zhang, J., Bal, P.M., Akhtar, M.N., Long, L., Zhang, Y., & Ma, Z. (2019). High-performance work system and employee performance: The mediating roles of social exchange and thriving and the moderating effect of employee proactive personality. *Asia Pac. J. Hum. Resour*, 57, 69–39.